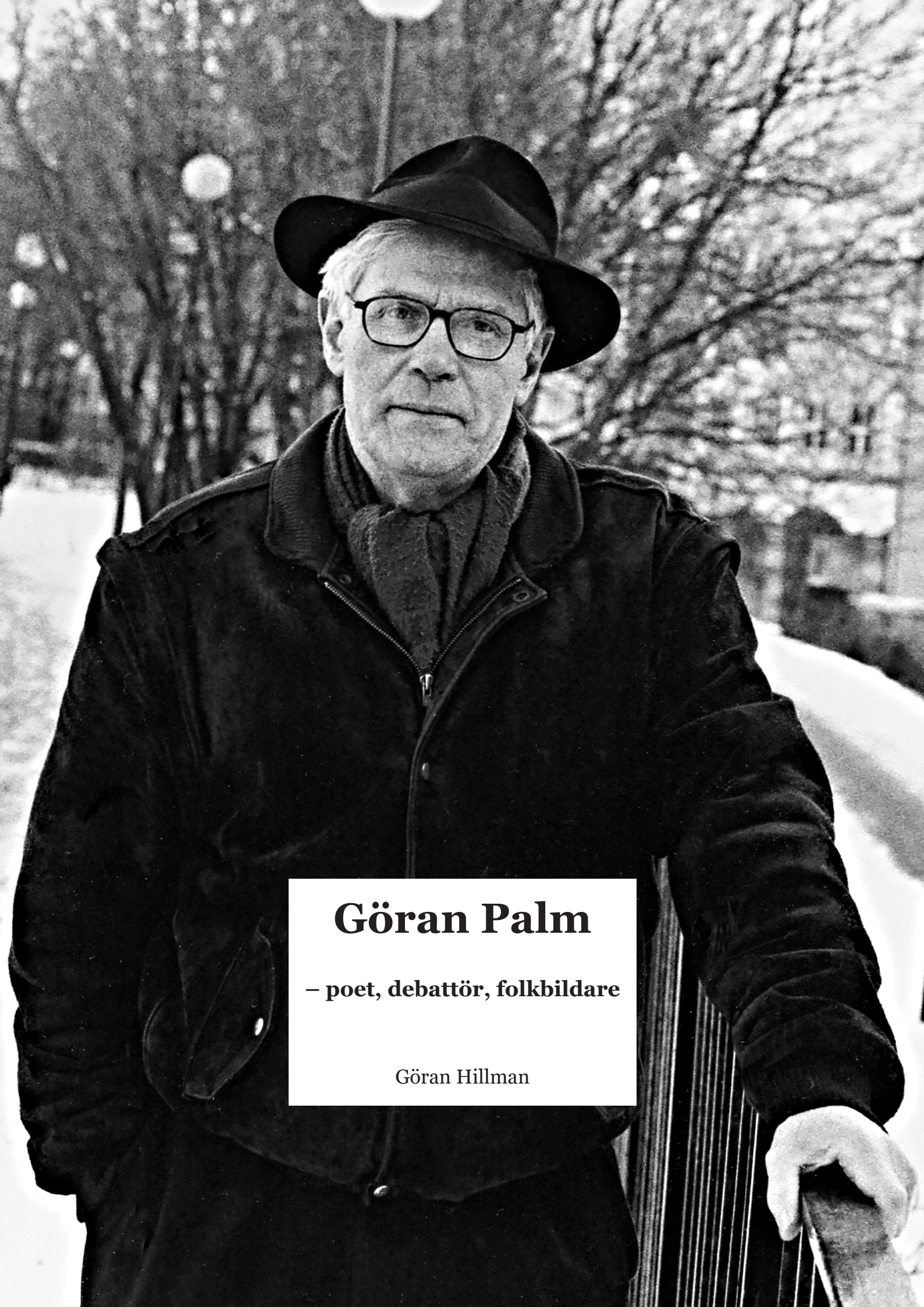

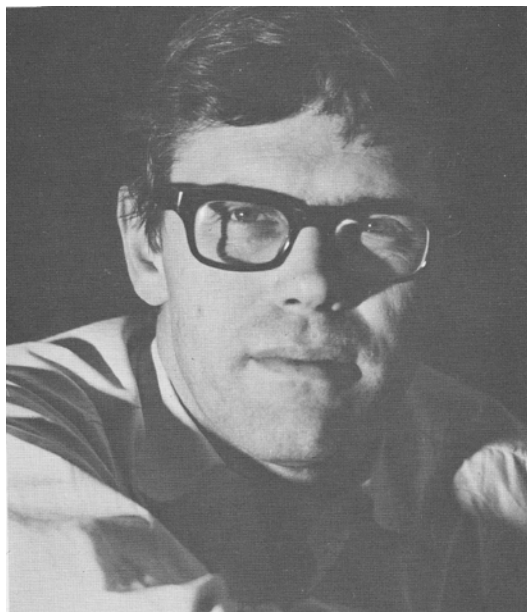
Göran Palm

– poet, debattör, folkbildare

Göran Hillman

Göran Hillman

Göran Palm – poet, debattör, folkbildare

1960-talet var decenniet då "allt var i rörelse"¹. Då blev litteraturkritikern Göran Palm också poet, då engagerade han sig i internationella frågor och samhällsdebatt och då formades mer konkret hans folkbildningssyn. Parallellt med redaktörskap för den litterära tidskriften *Upptakt* hade han under ett par perioder arbetat som folkhögskolelärare. Kritik skrev han i en rad dagstidningar, den längsta perioden i Expressen.

1961 gav Göran Palm ut sin första diktsamling *Hundens besök*. Men sin första dikt hade han fått publicerad redan som sjuttonåring. Han kom att klassificeras som "nyenkel" poet tillsammans med bland andra Sonja Åkesson, Björn Håkanson, Lars Bäckström. Nyenkelheten bestod i att i diktform skildra det vanliga livet på ett vanligt språk. Inte för inte skrev Göran Palm uppskattande om visdiktaren Evert Taube och kuplettörfattaren Povel Ramel. Att slå hål i det poetiska finrummets bastanta väggar var viktigt.

Reaktionen mot den högstämda och symbolmättade poesin handlade också om viljan att nå en annan publik. När Erik Lindegren skulle skriva en dikt om sin havsupplevelse, hävdade Göran Palm i en intervju², började han inte med att föra läsaren till havet. Han inledde med en bild. Den franske 1800-talspoeten Lautréamont, däremot, var en pedagog som förde med sig läsaren till havet. Väl där kunde han slå läsaren för pannan! Och så skrev Palm sin berömda dikt *Havet*, i direkt polemik mot Lindegren³ och hans modernism:

Jag står framför havet.
Där är det.
Där är havet.
Jag tittar på det.
Havet. Jaha.
Det är som på Louvren.

Som litteraturkritiker växte det hos Göran Palm successivt fram en allt större skepsis mot hela den modernistiska traditionen inom litteraturen och konsten. Den var inte bara elitistisk, den fjärmade kulturen från onödigt många människor. Denna problemställning arbetade han med under 1960- och 70-talet utan att riktigt formulera den färdigt. Först 2007 sammanfattade han sin syn i bokform i *Tack, modernismen, för den tid som varit!*

¹ Citat från sångtext Blå Tåget/Leif Nylén 1998

² Karl Erik Lagerlöf, GHT 18.6 1964

³ Se exempelvis Erik Lindegrens dikt *Vid havet* i diktsamlingen *Vinteroffer*, 1954

Världen ser dig

Titeldikten *Spegelbilden* i diktsamlingen *Världen ser dig* (1964) börjar så här:

Det var i Uppsala för kanske elva år sen.
Jag var student och bodde inhyst
i ett rum mot gården hos en sorgsen änka.
Det var förskräckligt ensamt där.
Telefonen ringde aldrig.

Den blivande författaren skulle ut, tog tolvans buss på Skolgatan. Han hade svårt med håret på den tiden, det spretade. Han hade en kam i fickan men fick för sig att han måste ha en spegel – utan spegel var han inte säker. Han vågar inte låna någon av sina medpassagerare men kommer på att det finns en rätt stor spegel utanför en blomsterhandel nära Nybron.

Man kan missberäkna sig på fart och avstånd,
men med lite tur kunde jag spegla mig i flykten.
En sista chans. Allt tycktes gå väl.
Vi passerade Gillet, bussen saktade in mot Nybron,
när ögonblicket kom hade jag fri sikt.
Jag sträckte fram mitt ansikte.
Men vad jag såg gjorde mig bestört.
Tänk er att i årtal betrakta världen som ni vant er,
med egna ögon som det heter,
och så en dag betraktar världen plötsligt er i stället.
Så minns jag att det kändes. Ni speglar er
och spegelbilden föreställer inte er.
Jag såg ingenting av mig,
varken mitt ansikte, mitt hår eller min kam.
Fortsättningen av resan har jag glömt,
men spegelbilden har bara blivit skarpare med åren.
Jag såg en buss.
En buss med ganska mycket folk passerade i spegeln.

Denna plötsliga insikt: Det egna jaget är inte centrum, jaget ingår i ett större sammanhang. Världen ser dig, du ingår där tillsammans med andra och därmed har du ett ansvar, ett gemensamt solidariskt ansvar.

Men jaget har också minst två sidor. Det gestaltade Göran Palm i den långa diktsviten "Själens furir". Furiren är den andra sidan av personligheten, den pinsamt fräcke och tarvlige, sabotören som gärna sätter krokben för dem han möter, eller på sig själv. Fast demonen i furirens gestalt är också en tillgång: "Väck mig, furir, när jag somnar". Han bråkar och stör och gör att författaren inte slöar till utan håller sig levande och närvarande i verkligheten.

Litteraturkritikern blir samhällskritiker

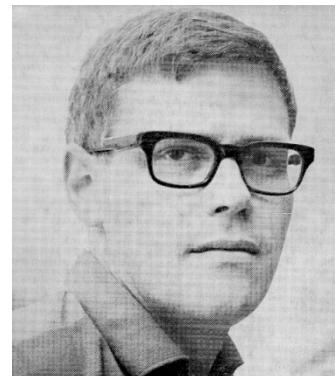
En central text i Göran Palms utveckling av sin "metod", sitt sätt att se på verkligheten, både som samhällsdebattör och poet var en essä i *BLM* 1960. Den handlade om irländaren Lawrence Durrells romansvit "Alexandriakvartetten", som kom ut 1957-60 i fyra delar. Essän hade den talande titeln "Fyra steg till verkligheten". Efter att den första delen av "kvartetten", *Justine*, kommit ut, skrev Durrell om historien ur en annan persons perspektiv, och sedan samma historia ur ytterligare två personers synvinklar i del 3 och 4. "Varje roman blev en revidering av den närmast föregående, och denna ständiga revidering av det en gång sedda och sagda tvingades fram av ingenting annat än av hänsyn till livet och verkligheten, det vill säga det givna materialets komplikation", var Palms tolkning.

50-talets författare, som i många fall – men inte alla - betraktades som inåtvända idylliker var de som gick i spetsen för det politiska uppvaknandet och radikaliseringen av samhällsdebatten. Kalla kriget, atombombshotet, Algerietkriget och Afrikas frigörelse och senare Vietnamkriget satte stora avtryck i den författargenerationen, framför allt hos Sara Lidman, Sven Lindqvist, Folke Isaksson, Lars Forssell, Per Wästberg – och Göran Palm.

En orättvis betraktelse

En orättvis betraktelse kom ut 1966. Boken har underrubriken *Om fattiga och rika i världens land*. Metoden/greppet var att ställa olika verkligheter mot varandra – den hävdvunna, traditionella och västerländska, mot den verklighet tredje världens förtryckta levde under.

Det är nu femtio år sedan boken kom ut. Idag kan man häpna över den debatt som boken åstadkom. Recensioner i de flesta tidningar, häftiga diskussioner, recensioner och motrecensioner, mängder av ledarartiklar, insändare, offentliga möten och debatter. Sällan har en debattbok väckt en sådan uppmärksamhet. Polariseringen verkade total; på ena sidan konservativa och liberaler, på den andra den nya vänstern, radikala socialdemokrater och kulturdebattörer. Intressant nog intog flera statskyrkliga och frikyrkliga företrädare en positiv inställning, som den blivande biskopen Ingemar Ström och *Vår Kyrkas* chefredaktör Carl Gustaf Boëthius. Karl Vennberg skrev: "För många av oss normala politiska trögkryp var Göran Palms *En orättvis betraktelse* den stora väckelseboken."⁴ Den blev en ögonöppnare för många, förändrade helt synen på samhället, politiken och historien.

Läst idag kan både bokens tema och budskap verka självklara. Men då väckte den mycket ilska och aggression. En vanlig invändning var att författaren inte visste vad han talade om, inte hade sett eller besökt de länder han skrev om, dessutom var han socialist.

⁴ I recension av Artur Lundkvists *Skrivet mot vinden*, Aftonbladet 26.10 1983

Åren kring 1960-talets mitt har med rätta kommit att kallas strömkantringens år⁵. Själva titeln på boken – *En orättvis betraktelse* är typiskt Göranpalmsk. Han ville öppna för diskussion, inleda en dialog på traditionellt folkbildarsätt, även om han själv var tydlig med sina åsikter. Hade Jan Myrdal givit ut en liknande bok hade den hetat *Den rättfärdiga betraktelsen*.

I förordet till boken skrev Palm:

Denna bok ska handla om två ansikten. Det ena ansiktet är nödens ansikte, det andra ansiktet är vårt ansikte. När de besuttna folken idag konfronteras med de förtryckta folken, för första gången på århundraden eller för första gången, så är inte detta ett möte ansikte mot ansikte. För att det ska bli ett möte ansikte mot ansikte måste båda parter ändra läge i förhållande till varandra. De förtryckta måste resa sig i hela sin längd, så att de verkligen ser ett ansikte när de riktar blicken rakt fram och inte en tribun, en stövel eller en svällande buk. De besuttna måste samtidigt stiga ner från sin tribun så att de också ser ett ansikte när de riktar blicken rakt fram och inte ett landområde, en hjord eller en demonstrerande massa. Önskvärt är också att parterna ställer sig så nära varandra att de när de ser varandras ansikten i första hand ser ögonen; inte huden eller näsan utan blicken.

Göran Palm var inte den första svenska författare som blickade utanför Sveriges och Europas gränser. Per Wästberg skrev om Afrika kring 1960 i ett par böcker. Sven och Cecilia Lindqvist bodde i Kina och skrev tre böcker därifrån med början 1963. Jan Myrdal reste i Kina, Afghanistan under 60-talets första år och gav ut *Rapport från kinesisk by* 1963. Sara Lidman gav ut två romaner med afrikansk bakgrund under dessa år och rapporterade från Vietnam innan kriget började uppmärksammas här i Sverige.

Vad Göran Palm gjorde var att sammanfatta de nya insikterna – egna och andras - påvisa våra oförenliga synsätt och våra inskränkta perspektiv. Det genomgående temat var att se världen som ett land. Idag är det än mer aktuellt och begreppet fick senare den flitigt använda benämningen "globalisering".

Slutorden i *En orättvis betraktelse* var: "Det finns kanske inget hopp. Vi bara hoppas ändå." Vem känner inte igen sig i dessa ord, i dessa tider?

Nästa bok av Göran Palm hade redan i titeln ett rakt påstående – *Indoktrineringen i Sverige*. Den kom ut 1968, direkt i pocket. Den vände sig till en bredare publik och han skrev i baksidestexten att boken till hälften är en exempelrik granskning av vår samhällsbevarande indoktrinering, till hälften en socialistisk stridsskrift. Här granskades skolböcker, TV-serier, nyhetsprogram i TV, Dagens Nyheter, Statistisk årsbok, blomsterkataloger, damtidningar, rättsväsendet, forskningen etc. Så här i efterhand kan nog sägas: detta var förmodligen den enskilda skrift som både speglade men också vägledde 68-generationen in i sin kritiska samhällssyn.

⁵ Begreppet hämtat från Karl Erik Lagerlöfs bok *Strömkantringens år och andra essäer om den nya litteraturen*, 1975

Året efter, 1969, kom uppföljaren, också den en originalpocket - *Vad kan man göra?* Det var en blandning av faktauppställningar, dikter, råd och tips, förslag till läsning, långa litteraturlistor, adresser. Kort sagt en handbok för dem som ville förändra samhället både i stort och smått. Vill man få en beskrivning av stämningsläget i ett radikalt Sverige just då, 1969, finns det nog inte en bättre temperaturmätare och introduktion. Här finns en idealism, en optimistisk tilltro till förändringens möjlighet. Här finns också en viss förnumstighet och en naivism som därefter decennier av realpraktisk politik nött ner.

Verklighetens två sidor

I kommentarerna till debattböckerna anfördes ganska ofta från konservativt håll att författaren inte visste vad han skrev om, var en intellektuell skrivbordsteoretiker. Kanske bet kritiken en smula. För några år senare tog Göran Palm stegen in i den verklighet som handlade om industriarbetets villkor genom att ta arbete först vid Hallsta pappersbruk och sedan i LM Ericssons fabrik i Midsommarkransen. Själv skrev han att anledningen var att ha något att göra och få hyran betald under en period av skrivkramp och "politisk baksmälla".

Men snart vaknade författaren till och började samla material. Erfarenheterna från anställningen som monteringsarbetare på LM-fabriken resulterade i två böcker – *Ett år på LM* och *Bokslut från LM*, 1972 och 1974. Där fick han alla sina föreställningar om arbetare och fabriksarbete omkullkastade. "Det tillverkades inga telefoner där. Det fanns inga löpande band. Det mesta gjordes för hand. Lönerna verkade kunna sättas hur som helst. Det fanns gott om leenden. Det rådde partidiktatur i facket. Företaget verkade inte vara välskött. /---/ För ett tag var det som om hela den arbetarklass jag kommit till LM för att se i verksamhet plötsligt hade försvunnit genom en fallucka och bara lämnat en brokig samling individer kvar."

Under året på fabriksgolvet tillkom också en samling tankedikter på prosa – *Varför har nätterna inga namn?* De tre böckerna ska nog egentligen ses som en enhet – livet har en karg och nödvändig sida med arbete och pengar, men också en för drömmar, tankar och reflexioner. Debattören och samhällskritikern är också poet.

Folkbildaren

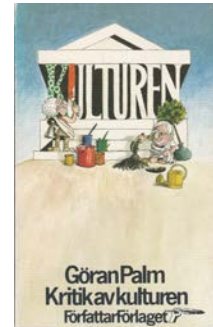
Som en röd tråd i hela Göran Palms författarskap finns hans folkbildarinställning: att öppna för ny kunskap och nya insikter och att hela tiden värna om sina läsare, respektera sin publik och nå nya människor.

Den nyenkla poeten Palm på 1960-talet arbetade med ett tilltal, en samtalston som inte förutsatte en filosofie kandidatexamen i litteraturvetenskap.

Samhällsdebattören introducerade en rad böcker och internationella författare som avslöjade myter och föreställningar om hur världen var beskaffad och bidrog själv med nya synsätt och analyser.

För att komma i kontakt med och själv pröva på kroppsarbetets villkor tog han anställning på fabriksgolvet. Syftet var naturligtvis också att möta människorna och de läsare han önskade sig med sina böcker.

Han kritiserade en kulturpolitik som han fann elitistisk och i grunden inte tog itu med den kulturella ojämlikheten.

Och varför skulle författandet vara förbehållet bara den yrkesverksamma författarkåren? Alla, menade Göran Palm, har något intressant att berätta. Föreningen Liv i Sverige, som han startade 1982 (och var dess ordförande ända fram till 2010), blev ett redskap för att förverkliga denna i grunden demokratiska idé om att alla är eller kan bli skapande människor.

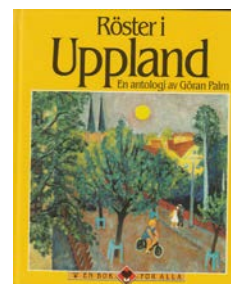
I hela sitt författarliv praktiserade Palm grunderna i folkbildningens pedagogik – mötet, dialogen, det öppna samtalet. Det är nog få författare som har rest så mycket runt hela Sverige för att möta sina läsare på bibliotek, skolor, arbetsplatser, bygdegårdar och estrader av olika slag. Drivkraften var tilltron till ordens och litteraturens betydelse kombinerat med nyfikenhet på människor från alla samhällsskikt och med olika livsbetingelser.

En del recensioner - framförallt de kritiska - brukade framhålla predikotonen hos prästsonen (och ateisten) Göran Palm. Men det är i så fall många yrkesgrupper som har den läggningen eller ambitionen, vare sig de har prästerligt ursprung eller inte. Till det kan dessutom framhållas den nordiska folkbildningens ursprung från prästen och psalmdiktaren Grundtvig. Starka förbindelselänkar fanns också mellan folkbildningen och den svenska ungkyrkorörelsen i början av förra seklet. Den tidiga arbetarrörelsen hade ju också "folkuppfostran" på programmet.

Göran Palms "predikan" hade framför allt ett budskap: Vänd på perspektiven, se med andras ögon – det finns alltid en annan berättelse. Verkligheten är ingalunda entydig.

Hans undervisande läggning gjorde att han gick några steg längre än sina författarkollegor: inte bara berätta om verkligheten utan också skriva praktiska handböcker, säg gärna läroböcker, för att förändra verkligheten. Så kan man se *Vad kan man göra?* från 1969. Även *Den svenska högtidsboken* från år 2000 är i samma anda. På en gång en handbok för icke-religiösa ceremonier och en antologi med texter och dikter för den allt större del av befolkningen som inte vill omfattas av den religiösa liturgin vid dop, bröllop, begravningar och andra högtider.

Ett näraliggande initiativ var Landskapsantologierna, utgivna av En bok för alla. Det var, som han skrev, ett parallellarbete med den flerbandsdiga Vintersagan. De är skott på samma träd. Här ville han fånga landskapets egenart, inte bara genom skönlitterära texter, utan också genom "barnvisor, fackuppsatser, sagor, reportage, folkmålskväden, essäer, psalmer, museiuppteckningar, allt möjligt." Palm var själv redaktör för den inledande antologin *Landskapets röster* (1992) och sedan *Röster från Uppland*, hans eget landskap. Totalt blev det tjugotre böcker i serien. I stort sett alla landskap blev beskrivna.

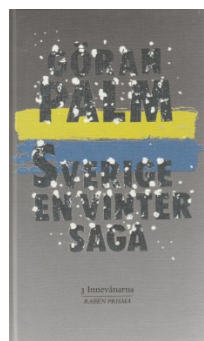
Över huvud taget gillade Göran Palm antologiformen. Men det skulle inte vara antologier i största allmänhet utan samlingar av texter med en viss inriktning, ett tema. Många röster, många aspekter bidrar till en komplicerad och icke entydig helhetsbild. När "gamla" texter hamnar i nya sällskap får de nytt liv och låter sig påverkas. En sådan antologi är *Mannens dikt om kärlek* (1980), tryckt i många upplagor i en bra bit över 100.000 exemplar. Man kan också se Göran Palms egna samlade dikter utgivna 1976 med titeln *Dikter på vers och prosa*, som en antologi, liksom *Fosterlandet i bitar* (1988). Här stuvade han om sina dikter på nytt sätt och i andra konstellationer och fann nya infallsvinklar på sig själv och på sitt författarskap.

Själva förorden till många av dessa antologier fordrar egentligen ett helt eget och utförligare kapitel. Göran Palm är förordens mästare! Alltid är det föredömlig pedagogik, skrivet med lätt hand. De skapar ohämmad läslust. Ofta hisnande perspektiv, drastiskt formulerade, finurligt roliga och fyllda med kunskaper och nya synsätt.

Vintersagan Sverige

Det mäktiga huvudverket i Göran Palms författarskap är *Sverige En vintersaga* i fyra delar som utkom 1984 till 2005. Han kallade det en reseskildring, kanske just för att han reste så otroligt mycket för att samla material, men också för att med egna ögon se det han skildrade. Här finns alla genrer som han använt sig av i sina böcker; det är dikt, journalistik och undersökande reportage, debatt, essä, kåseri,

forskning, historia, biografiska porträtt, geografilektion, föreläsning och predikan i en omtumlande blandning. Formen är blankversen, det "försvunna" versmått Göran Palm hämtade upp ur den klassiska versläran. Shakespeare är den store blankversdiktaren och i Sverige användes den av Stiernhielm och Tegnér. Formen smälter samman alla dessa genrer till dikt.

I förordet till den omarbetade utgåvan, *Vintersagan Sverige – en läsebok i fyra delar* (2016), skriver författaren varför han en gång valde blankversformen: ”det var just för att mitt lättväckta engagemang i brännbara frågor behövde svalna för att inte gå varm! Den jambiska brandvarnaren fungerade helt enkelt som den skulle”. Formen både tuktar och styr författaren, men ger också en ny frihet. ”Det är formen som kan ge ens tankar katapulteffekt.”

Han har mera sett till möjligheterna i blankversen än till begränsningarna, skriver han. ”Man får själv stifta lagarna, inbillar man sig, tills lagarna själva tar sig ton”. Måhända en seren och sentida själens furir.

Göran Palm har själv beskrivit blankversen som

En tvåtaktsmotor god för fem slag raden
eller ett sladdbarn i familjen Jamb
som ännu inte satts i rimsmedslära,
så kan man karaktärisera blankvers.

Naturligtvis är karaktäristiken underfundigt formulerad på blankvers! Den inleder *Frivillig överkurs i ämnet versteknik* på tio sidor i den första Vintersagan. Här finns den mest utförliga beskrivning av hur blankversen är konstruerad som någonsin publicerats på svenska och med ett humoristiskt och pedagogiskt tilltal som gör var och en, som läser noggrant, till blankversspecialist. ”När fingrarna tar slut är raden klar/så lyder vinterresans blankverskod.”

Föregångarna

Ytligt sett kan Vintersagan ha sina historiska föregångare. Jämförelser har gjorts med Selma Lagerlöfs *Nils Holgersson underbara resa*. Där Lagerlöf använde sig av ett färdssätt ännu knappt uppfunnet; att flyga över landet - visserligen på en gåsrygg - och med snabba nedslag och landningar och beskrivningar av landskapet från höjdperspektiv, tar sig Göran Palm fram på marknivå. Med tåg, bil, och till fots rör han sig genom Sverige med blicken öppen för det förbisedda, det som finns i marginalen. Här möter han människorna som alltid har något att berätta, hembygdernas berömda och okända kvinnor och män, det nya och det gamla. Han tar sig fram snabbare än 1700-talets Carl von Linné, som färdades till häst och till fots. Och mer strapatsrikt än resenären Palm som alltid kunde tillbringa natten under tak. Men den nära markkontakten hade de gemensamt.

När Ludvig Nordström under slutet av 1930-talet gjorde sin rundresa i landet i jakten på Lort-Sverige var hans förväntan stor: ”Jag vill se själv. Och aldrig har en brinnande yngling längtat mer att få se sin älskades ansikte än jag att få se Människo-Sveriges kamrar och kök, skafferier och garderober, dass och sopor och löss.”⁶ Det blev både radioreportage och en bok och Nordströms inspelningsbil följdes av en bilkaravan av fotografer och journalister som rapporterade om reportern. Palms resa var en enmanskaravan, mer på jakt efter helheten än efter sopor och löss. Dessutom med en diametralt annan syn på de människor som kom i hans väg.

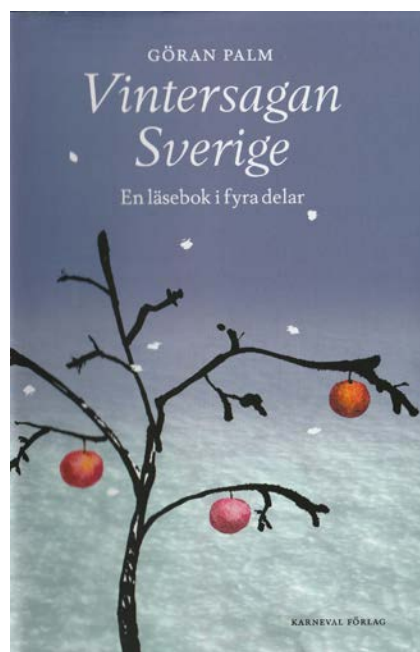
⁶ Citerat från Den svenska litteraturen, del IV (Lönnroth-Delblanc) 1989

Kanske var den största inspirationskällan för Göran Palm ändå Svenska Turistföreningens serie landskapsböcker som utgavs i två omgångar, 1915-41 och från 1961 och in på 2000-talet. Med lite variationer ville de skildra landskapets särprägel, dess natur och näringar, stad och landsbygd. Olika författare bidrog med uppsatser och artiklar. Göran Palms hade andra intentioner: lyssna och samtala med vardagens människor, hitta andra berättelser. Både ett underifrånperspektiv, men också ett ifrågasättande av hävdvunna tolkningar av historiska skeenden. Därför blir Vintersagan en politisk skrift, som knyter an till *En orättvis betraktelse*. Årsskrifterna från STF, däremot, ruskade aldrig om i den officiella och hallstämplade Sverige bilden.

Ett tidsdokument

Under de tjugofem år som Göran Palm reste genom landet i sitt arbete med Vintersagan, samtalade han med människor med erfarenheter långt tillbaka under det föregående seklet. Man kan säga att tidsomfånget i böckerna spänner över hela 1900-talet med språng tillbaka många århundraden. Bara person- och ortsregistret i slutet av Vintersagan omfattar 17 sidor med dubbla spalter och antyder vidden av projektet - från Abba till Öxabäck och från istiden till 2005.

De spaningar han genomför under alla dessa år skedde med ogrumlad blick och en aldrig sviktande observationsförmåga. Det handlar både om de stora strukturerna och de små företeelserna som finns i marginalerna. Men det finns ett antal teman som hela tiden kommer igen: det är miljöengagemanget och oron för klimatet, det är de långa historiska spåren i varje by, i varje landskap, det är civilisationskritiken. Och ingen, utom Göran Palm, ställer lika ihärdigt frågan om hur hela landet ska kunna leva.

Det blir en skildring av Folkhemssverige, dess uppkomst och förhoppningar till dess nedmontering. Under tiden Palm skriver sitt blankversepos upplöses i accelererande hastighet den nästan förverkligade utopin framför hans ögon. I stället framträder ett land med förödelse av skogar och natur, nedläggning av basindustrier, avfolkning av glesbygden, ökade inkomstklyftor. Ibland har

Göran Palm svårt att hålla sitt goda humör uppe i de senare delarna. Ändå hade inte de populistiska strömningarna hunnit växa sig starka, rasismen och invandrarfientligheten börjat gräva sina djupa hål i samhällskroppen när den sista delen av verket kom ut. Men Vintersagan är redan ett tidsdokument över en epok. Den har få eller inga motsvarigheter. Det märkliga är att det är en poet som åstadkommer detta med ett versepos.

En god sammanfattning av verket och dess författare ger Maria Schottenius i sin recension av Vintersagans sista del i *Dagens Nyheter* 2005⁷:

Vintersagan har karaktär av kunskapskälla. Men på ett egensinnigt sätt. Vidsyn blandas med gamla käpphästar, skarpa reflektioner med skrönor och skandaler. Jag läser detta märkliga diktverk ungefär som jag läser kvällstidningar. Alla nivåer på en gång. Underhållande, artistiskt, svårfångat. [---]

Den riddare på blankvers, som envist överlevt de estetiska konjunkturerna och pratat sig fram längs kaffebord och väntsalar kors och tvärs genom vårt långa barrskogsland, bekräftar sin position som nationalskald. Den fjärde delen i hans svenska vintersaga som han under tjugo år berättat är skriven. Det ska vi fira.

Den nya upplagan, omdöpt till *Vintersagan Sverige*, omarbetad och något förkortad, nu försedd med noter, person- och ortsregister samt citatnyckel, gör verket aktuell på nytt. Göran Palm hann precis slutföra detta före sin bortgång i april 2016. Att de fyra delarna nu sammanförts i en samlingsutgåva gör den mer läsarvänlig. Till det bidrar också de läsanvisningar han ger i sitt självvironiska och humoristiska förord. Undertiteln *En läsebok* anger ett sätt att läsa verket – ”en mera kringströvande och kravlös läsning”. Man kan bläddra fram och tillbaka, läsa tematiskt eller slumpmässigt, eller rakt av från sidan 1 till 1111. Det viktiga är att läsa *Vintersagan Sverige*!

⁷ DN 1.2 2005

Böcker av Göran Palm:

Hundens besök (dikter 1961)
Världen ser dig. Själens furir och andra dikter (1964)
En orättvis betraktelse (essä 1966, nyutgiven 2003)
Indoktrineringen i Sverige (debattbok 1968)
Vad kan man göra? (handbok 1969)
Gräddvargen (barnpjäs med Siv Widerberg 1970)
Varför har nätterna inga namn? (lyrisk dagbok 1971, nyutgiven 1991)
Ett år på LM (industrireportage 1972)
Bokslut från LM (industrireportage 2 1974)
En by i Turkiet (lättlästbok med Lutfi Özkök 1975)
Dikter på vers och prosa (samlingsvolym 1976)
Kritik av kulturen (essäer 1978)
Konsten att veta bäst från Abba till Övre slummen (satiriskt lexikon med Karl-Olof Björk 1978)
Mannens dikt om kärlek (antologi 1980)
Sverige En vintersaga 1 (resekrönika 1984)
Fosterlandet i bitar (dikturval 1988)
Sverige En vintersaga 2 (resekrönika 1989)
Landskapets röster (antologi 1992)
En omodern betraktelse (debattbok 1994)
Berättarkafé (antologi med Larsolof Gierdda, Göran Hassler och Arne Stråby 1995)
Röster i Uppland (antologi 1997)
Sverige En vintersaga 3 (resekrönika 1997)
Den svenska högtidsboken (antologi 2000)
Sverige En vintersaga 4 (resekrönika 2005)
Det är Sverige som avviker (intervjubok på Södertörns högskola 2007)
Tack, modernismen, för den tid som varit! (essäer 2007)
25 innevånare i vintersagornas land (pocketurval 2007)
Sit Down Tragedy (teatermonolog med Helge Skoog 2010)
Vintersagan Sverige, En läsebok i fyra delar (bearbetad nyutgåva i ett band 2016)

Omslag Leif Zetterling 1976

Bilder av Göran Palm i texten:

Omslag Ulla Montan 1997

s. 1 Lüfti Özkök 1969

s. 3 porträttbild från En orättvis betraktelse 1966

s. 5 Reportagebild 1972

s. 10 Ulla Montan 1997

Artikeln först publicerad i Folkbildning & Forskning, Årsbok 2017. Utgivare Föreningen för folkbildningsforskning.

Illustrationer och ett kapitel, *Verklighetens två sidor*, har tillkommit i denna upplaga.

© Göran Hillman 2017

Utgivare och tryck Jakobsbergs folkhögskola